

CZU: 343.54-055.2

DOI: 10.5281/zenodo.8228864

FEMEIA – VICTIMA VIOLENȚEI PSIHOLOGICE ȘI EMOȚIONALE ÎN FAMILIE

DOBĂ Olga

master în drept, asistent-universitar, Catedra
„Drept public și securitate a frontierei, migrație și azil”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
Inspector principal de poliție
ORCID: 0000-0002-6138-2087

Violence against women and family violence prevails all over the world and the Republic of Moldova is unfortunately not an exception. Violence against women and girls is one of the most systematic and widespread human rights violations worldwide. Both in the Republic of Moldova and in other countries, it affects women regardless of context, culture or socio-economic status, with serious consequences for women, their families and society.

Violence is any harmful, physical or emotional act that takes place between family members and happens when the husband, wife, partner tries to control and impose their power over the woman. He can do it through physical, sexual, emotional or economic abuse. Violence is used to intimidate, humiliate or frighten the victim. This can include a single episode or multiple acts of violence, forming a pattern of abusive behavior through the exercise of control. But it is still necessary to realize that there is a big difference between violence in public spaces, which happens between two strangers, and violence that happens in the private space of the family only between family members. However, Women are part of the category of people who present a high degree of vulnerability, due to their bio- constitutional and psychobehavioral characteristics. Thus women are most often victims of domestic violence.

Keywords: *women, domestic violence, psychological violence, emotional violence, the victim of violence.*

Violența în familie este una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă societatea contemporană, atât la nivel internațional cât și național. Impactul social al violenței în familie este extins, deoarece aceasta afectează nu numai victimele, dar și persoanele care sunt martori sau au cunoștință cu situații de violență în familia sa.

Așa deci, violența în familie înseamnă orice inacțiune sau acțiune intenționată de violență fizică, sexuală, psihologică, economică, socială sau spirituală care se produce în mediul familial sau domestic ori între soți sau foști soți, precum și între actuali sau foști parteneri, indiferent dacă agresorul locuiește sau a locuit împreună cu victima.

Motivele violenței sunt multiple și greu de precizat pentru fiecare caz în parte, un singur lucru este cert, și anume că, în mare parte, violența în familie este o problemă de putere, dominație și control. În ultimul timp însăși condițiile în care se află societatea - declinul economic, șomajul, foametea, marginalizarea femeilor, incapacitatea bărbaților de a-și întreține familiile surpă temeinicia relațiilor dintre soț și soție, ce îi face pe bărbați mai agresivi și violenți.

Întrucât violența în familie poate fi vizualizată în contextul mai multor aspecte, totuși cel mai adesea violența în familie este manifestată prin *violența psihologică* și *violența emoțională*.

Doar pentru ca nu ești bătută sau nu ai vântăți, nu înseamnă ca nu ești victima unui abuz. Multe persoane suferă pe urma abuzului psihologic, care nu este cu nimic mai puțin distructiv decât cel fizic. Din păcate, abuzul emoțional este foarte des minimalizat și trecut cu vederea – chiar și de către victimă în sine sa.

Cu toate acestea se poate crede că abuzul fizic este mai grav decât cel emoțional, dat fiind faptul că violența fizică te poate duce la spital și te poate lăsa cu cicatrici pe viață. Dar, totuși, cicatricile abuzului emoțional sunt foarte reale și mult mai adânci. De fapt, abuzul emoțional poate fi la fel de traumatizant sau chiar și mai dăunător decât cel fizic. [1]

Violența psihică se materializează sub forma unor comportamente menite să supere, să facă rău și să aibă un efect negativ asupra stimei de sine a persoanei lezate. După un timp, această persoană începe să dezvolte probleme de identitate, îi scade stima față de sine și ajunge să depindă emoțional de persoana care îi aplică acest tratament.

Abuzul mintal este o formă de violență psihică, care afectează mintea, făcând subiectul abuzului să simtă că nu are nici o valoare și că este neputincios în orice situație. Potrivit specialiștilor, violența psihică include atât abuzul verbal, cât și abuzul de natură psihologică, mai subtil. Abuzul psihologic poate să ia forma manipulării, a intimidării ori a refuzului de a face pe plac victimei. Învinovățirea este, de asemenea, o formă de violență psihologică.

Semnele violenței psihologice sunt: Persoana maltrată este, de cele mai multe ori, ridiculizată în public, criticată, umilită. Ideile sale nu sunt recunoscute, nu este lăsată să ia o decizie, este frecvent manipulată și amenințată cu o posibilă despărțire. Însă violența poate lua și forma unei griji absolute, bolnăvicioase, paternale, în care victima este ferită de orice aspect natural și cotidian, izolată ca într-un glob de sticlă.

Formele violenței psihice și emoționale din familie duc la diverse efecte negative asupra victimei. Aceste efecte pot fi pe termen scurt sau pe termen lung.

Efectele pe termen scurt sunt:

- S-ar putea să fii în negare la început. Poate fi șocant să te găsești într-o astfel de situație. Este firesc să speri că te înșeli;
- Este posibil, de asemenea, să existe sentimente de:
 - Confuzie;
 - Frică;
 - Deznădejde;
 - Rușine.
- Această traumă emoțională poate duce și la efecte secundare comportamentale și fizice. Este posibil să experimentezi:
 - Dificultate de concentrare;
 - Nervozitate;
 - Tensiunea musculară;
 - Coșmaruri;
 - Bătăi rapide ale inimii;
 - Diverse dureri.

Efectele pe termen lung sunt:

- Conform diferitor studii se arată că abuzul emoțional sever poate fi la fel de puternic ca și abuzul fizic. În timp, ambele pot contribui la scăderea stimei de sine și duce la depresie.
- De asemenea, poți dezvolta:
 - Anxietate;
 - Dureri cronice;
 - Vinovăție;
 - Insomnii;
 - Retrageră socială sau singurătate.

În consecința acestor efecte sunt și factori de risc pentru violența psihologică.

Există persoane care sunt predispuse abuzului mental, cel mai adesea devin victime:

- Consumatorii de alcool sau droguri;
- Femeile cu vârste cuprinse între 17-34 ani;
- Femeile însărcinate;
- Persoanele în primii 5 ani de căsnicie;
- Persoanele șomere;
- Persoanele cu probleme financiare;
- Persoanele care își schimbă des domiciliul sau locul de muncă.

Există câteva situații clare în care abuzul emoțional este evident. Unele exemple de abuz emoțional sunt:

- Amenințarea cu abandonul;
- Inducerea senzației de teamă a victimei abuzului;
- Discurs defăimător;
- Înjosirea unei persoane pentru că vorbește o anumită limbă ori din cauza originilor sale;
- Interpretarea greșită a spuselor victimei, în mod intenționat;
- Lipsa de respect față de un individ;
- Tratarea unui individ ca și cum acesta ar fi majordom sau copil;
- Criticile constante la adresa unei persoane;
- Pedepsirea unei persoane.

Chiar de impactul psihologic nu lasă vânătăi și abraziuni asupra unei persoane, cu siguranță în urma lor rămân traume psihice grave pe viață. Victima cade și nu poate face față singură, deoarece presiunea constantă duce la tulburări psihice dar abuzul emoțional lasă o amprentă gravă asupra persoanei sale.

Însă, **Violența emoțională** include: **sperierea, terorizarea, amenințarea, exploatarea, respingerea, izolarea, ignorarea, insultarea, umilirea sau ridiculizarea victimei**. Spre deosebire de abuzul fizic, ce lasă urme pe corpul victimei, violența emoțională este mai subtilă și este mai greu de identificat, atât de victimă, cât și de alte persoane. Cu toate acestea, consecințele sale sunt la fel de devastatoare. Acestea includ printre altele: **depresie, anxietate, stres post-traumatic, stima de sine redusă, izolare înstrăinare de alte persoane, dificultăți de atașament și de relaționare**. [2]

Totuși este foarte important de menționat că mai există câteva forme de manifestare ale violenței în familie, cum ar fi:

- **Violența fizică** este cea mai recunoscută formă de abuz prin maltratare, acțiuni violente sau vătămări corporale. Acest gen de violență poate provoca răni fizice prin vânătăi, traume, plăgi etc., și în unele cazuri, poate fi fatală. Însă totuși această formă de violență nu întotdeauna lasă semne vizibile. Chiar și atunci când femeia este trasă de păr, sau în ea se aruncă cu diferite obiecte, sau este îmbrâncită, la fel, este considerată o violență în familie.

- **Violența sexuală** este atunci când partenerul sau partenera de viață cere insistent sau te impune să îi satisfaci dorințele sexuale, împotriva voinței liber exprimate prin consimțământ. Abuzul sexual poate fi verbal, vizual sau orice formă care presupune o interacțiune cu caracter sexual. Sau în cazurile în care critică sexualitatea și utilizează apelative denigratoare sexuale la adresa victimei.

- **Violența economică** în familie este atunci când abuzatorul utilizează banii pentru a-și controla partenerul sau partenera. Este o tactică pentru a exercita puterea și pentru a domina, prin izolarea partenerii, partenerului într-o stare de dependență

financiară. Astfel, agresorul se asigură că victima nu-l va părăsi din frica unei sărăcii extreme, deține controlul asupra finanțelor familiei și împiedică să aibă un venit independent.

- **Violența socială** constă în izolarea partenerului de prieteni și familie, limitează vizitele rudelor și a prietenilor, cât și prin acțiuni și comportamente ale agresorului care duc la întreruperea sau insuficiența relațiilor sociale ale victimei, precum și restrângerea accesului la informație sau asistență.

- **Violența psihologică sau emoțională**, chiar dacă nu lasă urme pe corp, poate fi una dintre cele mai dureroase și mai greu de înțeles moduri de a răni și de a impune puterea într-o relație. De multe ori, abuzul nu este văzut cu ochiul liber, iar persoana agresată nu conștientizează, sau poate să nu conștientizeze că este supusă violenței emoționale. Este la fel de dăunătoare și periculoasă ca și violența fizică. Adesea, violența psihologică implică abuz sexual și fizic, insultare, subapreciere, umilință, șantaj, intimidări și amenințări verbale.[3]

Cu părere de rău violența petrecută în sânul familiei, are ca efect principal distrugerea sentimentului de securitate personală. Consecințele psihologice și comportamentale sunt multiple, granița dintre normal și patologic fiind foarte adesea dificil de trasat. Tabloul complex al femeii abuzate de soț prezintă o femeie cu o stimă de sine care scade treptat, pe măsură ce ciclul violenței se derulează, cu un simț autocritic exagerat și cu un sentiment de neajutorare acut. Neajutorarea este percepută din perspectiva rolului parental și a celui conjugal, ceea ce duce la accentuarea sentimentului de vinovăție pentru eșecul relației de cuplu și din viața familială pe care o are.

Cu regret, efectele pe termen lung ale violenței psihologice sau emoționale împotriva femeilor în familii, asupra sănătății mintale pot include:

- Tulburarea de stres posttraumatic ce rezultă din interacțiunea complexă între felul de a fi al persoanei dinainte de eveniment, experiențele similare din trecut, severitatea traumei și alte evenimente care au avut loc pe parcursul procesului de recuperare. Trauma este un lucru extrem de personal. Tulburarea se caracterizează prin intruziuni repetate ale amintirilor dureroase în conștiință, însoțite de o excitabilitate crescută, precum și de încercări constante de a preveni reapariția amintirilor, prin intermediul unor strategii active și pasive de evitare. Acest model al intruziunii și evitării are drept efect acumularea progresivă a simptomelor și a unor dizabilități în perioada care urmează expunerii la traumă.

- Depresia care rezultă din sentimentul profund de autoculpabilizare al victimei, care o determină pe aceasta să se critice intensiv și să fie incapabilă să întrevadă în viitor fericire sau plăcere. Cercul vicios al depresiei se caracterizează prin energie și

motivație scăzută, oboseală, ceea ce determină reducerea activităților și neglijarea care mențin sentimentele de culpabilizare și lipsă de speranță.

- Anxietate este stresul psihologic la care sunt supuse victimele abuzurilor variabil, totuși unele simptome pot fi explicate prin contextul care provoacă teamă și anxietate și prin suferințele psihice consecutive expunerii la factorii de stres traumatic: pericolul de deces, leziune severă sau violență sexuală.

- Suicid – riscul suicidar sau de autoagresivitate este extrem de crescut în cazul victimelor violenței domestice și este asociat cu sentimentul exagerat de vinovăție, al lipsei de speranță și a suportului social scăzut asupra vieții sale.[4]

Despre violența în familie se mai spune că apare doar în mediile defavorizate social și material, că este cauzată de stresul vieții cotidiene și de lipsa mijloacelor necesare pentru un trai decent sau că este exercitată doar de indivizi cu probleme psihice sau dependenți de alcool și droguri. În realitate, situațiile sunt mult mai complexe și, atât cunoașterea în detaliu a ceea ce înseamnă violență în familie, cât și conștientizarea tuturor formelor ei de manifestare, sunt un prim pas spre soluționarea acestor probleme, care nu sunt doar o problemă a familiei, cuplului, victimelor sau agresorilor, ci chiar un fenomen social complex.

Violența împotriva femeilor este puțin raportată către autorități, instituții și alte organizații, deoarece există o lipsă de încredere, o frică în instituțiile care ar trebui să ofere sprijin și servicii victimelor. Rușinea, teama de agresor, precum și lipsa unui sprijin pe termen lung și practic, cum ar fi ajutorul pentru locuințe și ajutorul financiar, sunt obstacole care împiedică ca femeile victime să raporteze cazurile de violență în familie.[5]

Violența în familie, discriminarea și inegalitatea de gen sunt doar unele dintre actualele probleme sociale cu care se confruntă Republica Moldova. Drept răspuns la aceste provocări au fost adoptate legi și alte acte normative naționale și internaționale ce vizează prevenirea și combaterea acestor violențe din familie.

– *Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr 45 din 2007*, definește violența în familie ca – acte de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral [6];

– Dacă să analizăm *Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985/2002, art. 201¹ alin. (1)*, prevede infracțiunea de violență în familie care deduce că infracțiunea de violență în familie poate fi comisă prin: maltratare, izolare, privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare

sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral a victimei [7];

– *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată la Roma din 4 noiembrie 1950 și la care Republica Moldova este parte începând cu 12 septembrie 1997 este principalul instrument elaborat în cadrul Consiliului Europei pentru garantarea drepturilor fundamentale ale omului. Anume această Convenție garantează drepturi și libertăți care necesită a fi respectate de către fiecare stat membru. Statele semnatare ale Convenției au obligația să nu încalce drepturile și libertățile garantate și să asigure o protecție judiciară adecvată în special la cea referitoare în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie [8]

– *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*, Istanbul 11.V.2011, a fost adoptată în 2011 cu scopul de protejare a femeilor împotriva tuturor formelor de violență, cât și prevenirea, încredințarea și eliminarea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, contribuția la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, promovarea egalității între femei și bărbați și emanciparea femeilor, protejarea și sprijinirea tuturor victimelor violenței împotriva femeilor și a violenței domestice la general [9];

– *Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW)* adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite din 18 decembrie 1979, conform dispozițiilor art. 27 (1.) este una dintre cele mai importante documente ale ONU referitoare la drepturile femeii. Prin acest document statele-părți condamnă discriminarea față de femei sub orice formă și își asumă responsabilitatea de a adopta măsurile necesare pentru eliminarea acestei discriminări sub toate formele și manifestările ei. [10]

Odată intrate în vigoare, Convențiile internaționale obligă autoritățile să ia măsuri pentru a sprijini eficient victimele violenței. De exemplu, să-și asume instruirea judecătorilor, polițiștilor sau asistenților sociali să aplice corect legea și să nu țină parte agresorului, să susțină inclusiv financiar organizațiile care apără victimele sau să educe din școală fetele și băieții să comunice fără violență.

Într-un final efectele și consecințele violenței domestice se regăsesc pe mai multe planuri, afectând calitatea vieții și securitatea victimelor. Astfel, consecințele sunt negative, grave pe termen scurt sau lung ce se referă la afectarea stării de sănătate fizică și mintală, vieții profesionale, vieții sociale și statutului economic.[11]

În Republica Moldova, 73 la sută dintre femei suferă pe parcursul vieții de

violență psihologică, fizică sau sexuală. Apărătorii drepturilor omului ne atrag atenția că cifrele sunt peste media europeană, iar pandemia de COVID-19 a mărit și mai mult presiunile la care sunt supuse femeile, inclusiv prin carantina forțată sau pierderea locurilor de muncă și inegalitatea remunerării.

Potrivit datelor prezentate de către Inspectoratul General al Poliției, în 2021 numărul cazurilor de violență în familie a ajuns la 2609, cu 156 cazuri mai multe comparativ cu anul 2020. La fel, Poliția relevă faptul că în anul 2021, a eliberat 5851 ordine de restricție de urgență în privința agresorilor familiari. Cu aproximativ 12% mai mult comparativ cu 2020. Pe parcursul anului 2021, au fost înregistrate 46 de cazuri cu provocarea vătămărilor grave a integrității corporale/sănătății și care au determinat sinuciderea sau încercarea de sinucidere a victimelor violenței. Astfel, 11 cazuri de violență în familie s-au soldat cu decesul victimelor, urmare a vătămărilor corporale incompatibile cu viața.

În urma acestor date a cazurilor de violență, în perioada mai – iulie 2022, 40 de judecători, procurori, asistenți juridici, grefieri, consilieri ai procurorilor, avocați (inclusiv care acordă asistență juridică de stat) și studenți la drept au participat la cursul de Educație pentru Drepturile Omului pentru Profesioniștii din Domeniul Juridic (HELP) privind violența împotriva femeilor și violența domestică. [12]

În Republica Moldova victimele violenței în familie, atât cât și femeile cât și fetele sunt susținute de către Coaliția Națională “Viața fără Violență”, această coaliție este o rețea națională constituită din 27 organizații non-guvernamentale și instituții publice care activează în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie și care are misiunea de a promova drepturile femeilor și copiilor, victime ale violenței în familie și de a reduce violența în familie și societate. Serviciile prestate de membrii Coaliției sunt gratuite, cu asigurarea dreptului la confidențialitate. Membrii Coaliției acordă consiliere telefonică, consiliere psihologică de urgență și de durată, asistență juridică, primară și calificată, asistență socială, suport financiar, material și plasament.

Unii dintre cei mai activi și susținători membri din cadrul coaliției sunt:

- *Asociația Împotriva violenței în Familie Casa Mărioarei* - care oferă adăpost temporar, asistență psihologică, juridică, socială, medicală femeilor și copiilor săi;
- *Asociația Obștească Centrul Internațional La Strada* - acordă asistență juridică, psihologică. Instruiri în domeniu, advocacy și sensibilizare;
- *Asociația Obștească Gender-Centru* cu programe de educație și de prevenire a violenței gender, instruiri, biblioteci, advocacy, studii de gen;
- *Asociația Obștească Centrul de Drept al Femeilor* ce acordă asistență juridică și psihologică. Programe de reabilitare. Instruiri în domeniu, advocacy, sensibilizare, cercetare;

• *Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii* - asistență juridică, psihologică, socială pentru copii. Intervenții în situația de criză. Programe de prevenire, instruire, cercetare, advocacy, sensibilizare, fundraising, ș.a. [13]

În pofida progresului realizat, femeile expuse la violență în familie continuă să păstreze tăcerea, din cauza stigmatizării, lipsei de cunoștințe și accesului limitat la justiție și servicii de sprijin, precum și climatului general de toleranță și impunitate. De cele mai multe ori principalele cauze ale violenței în familie, din care femeile sunt victime sunt totuși atitudinile și stereotipurile sociale privind rolul dominant al bărbatului.

Așadar, avem nevoie de o societate sigură, fără violență, în care drepturile femeilor și copiilor să fie protejate și respectate. Însă, în acest domeniu este nevoie de mai multă asistență financiară și susținere din partea statului față de femeile victime ale violenței în familie.

Programele de combatere a violenței în familie ar trebui să includă proiecte de educare a opiniei publice, studierea fenomenului torturii și a violenței în familie în școli și licee, flashmob-uri organizate de tineret, etc.

Este necesar să înțelegem că violența în familie este o problemă foarte serioasă și chiar gravă, dacă avem în vedere faptul că nimeni nu are dreptul să abuzeze fizic, sexual sau emoțional de ceilalți, în timp ce fiecare are dreptul să își trăiască viața liber și liniștit în familie.

Realitatea dureroasă este că totuși, violența în familie influențează și viitorul societății.

Referințe:

1. Psihologia cuplului. [Accesat: 05.12.2022] Disponibil: https://www.sfatulmedicului.ro/Psihologia-cuplului/femeia-in-violenta-domestica_140
2. Dimensiuni psihologice ale violenței în familie. [Accesat: 01.12.2022] Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/83-94_0.pdf
3. Femeile victime ale violenței domestice. [Accesat: 01.12.2022] Disponibil: <https://www.clinicaserenity.net/femeile-victime-ale-violentei-domestice-consecinte-si-abordare-psihologica/>
4. Ghid violența față de femei în familie. [Accesat: 05.12.2022] Disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf
5. Raport privind violența în familie în Republica Moldova. [Accesat: 05.12.2022] Disponibil: <https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-privind-violen%C8%9Ba-%C3%AEn-familie-%C8%99i-fa%C8%9B%C4%83-de-femei.pdf>

6. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nr 45 din 2007, Publicat: 18-03-2008 în Monitorul Oficial Nr. 55-56, art. 178.
 7. Codul penal al Republicii Moldova Nr. 985 din 18.04.2002 Publicat : 14-04-2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195 *modificat* LP245 din 15.11.18 MO462-466 din 12.12.18, art. 774.
 8. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, în vigoare 3 septembrie 1953, Republica Moldova a ratificat 12 septembrie 1997.
 9. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, Istanbul 11.V.2011, a fost adoptată în 2011.
 10. Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW) adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite din 18 decembrie 1979.
 11. Prevenirea și combaterea violenței față de femei și fete. [Accesat: 05.12.2022] Disponibil: <https://www.coe.int/ro/web/chisinau/-/september-interview-focus-preventing-and-combating-violence-against-women-and-girls>
 12. Date prezentate de către IGP în cazul infracțiunilor de violență în familie, [Accesat:14.12.2022] Disponibil:<https://mai.gov.md/ro/activitatea-comisiei-de-monitorizare-cazurilor-de-violenta-familie-soldate-cu-consecinte>
 13. Coaliția Națională Viața fără Violență. [Accesat:10.12.2022] Disponibil: <https://stopviolenta.md/26-structura-coaliei.html>
-